

WYROK Z DNIA 14 MAJA 2008 R.

WK 11/08

Przepadek korzyści majątkowej osiągniętej z popełnienia przestępstwa przeciwko mieniu lub jej równowartości nie może być orzeczony, jeżeli zachodzi wypadek, w którym podlega ona zwrotowi w całości pokrzywdzonemu lub innemu podmiotowi (art. 45 § 1 k.k.).

Przewodniczący: sędzia SN J. Steckiewicz.

Sędziowie SN: J. B. Rychlicki, A. Tomczyk(sprawozdawca).

Prokurator Naczelnej Prokuratury Wojskowej: płk W. Marcinkowski.

Sąd Najwyższy w sprawie mar. rez. Tomasza K., skazanego za popełnienie przestępstwa określonego w art. 279 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k., po rozpoznaniu w Izbie Wojskowej na rozprawie w dniu 14 maja 2008 r. kasacji, wniesionej przez Naczelnego Prokuratora Wojskowego na korzyść skazanego od wyroku Wojskowego Sądu Garnizonowego w G. z dnia 27 lipca 2007 r.,

u ch y li ł zaskarżony wyrok w części dotyczącej środka karnego przepadku na rzecz Skarbu Państwa korzyści majątkowej w postaci kwoty pieniężnej w wysokości 500 zł (...).

Z UZASADNIENIA:

Po rozpoznaniu sprawy mar. rez. Tomasza K. w trybie art. 387 k.p.k. Wojskowy Sąd Garnizonowy w G. wydał w dniu 27 lipca 2007 r. wyrok, mocą którego uznał oskarżonego za winnego dokonania wspólnie i w porozumieniu z mar. Sławomirem L., w okresie od czerwca 2006 r. do dnia 13 lipca 2006 r. kradzieży z włamaniem paliwa w postaci oleju napędowego w ilości nie mniejszej niż 734 l i etyliny ET-94 w ilości nie mniejszej niż 20 l, a także dwóch stalowych kanistrów, tj. mienia o łącznej wartości nie mniejszej niż 3 011,60 zł na szkodę Centralnej Składnicy (...) w G. Przepięstwo to zakwalifikowano z art. 279 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. i wymierzono karę roku pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 2 lat próby.

Ponadto sąd orzekł środki karne:

a) na podstawie art. 46 § 1 k.k. – naprawienia wyrządzonej szkody w części, przez zapłatę na rzecz pokrzywdzonego – Centralnej Składnicy (...) w G. kwoty 1 505,80 zł;

b) na podstawie art. 45 § 1 k.k. – przepadek na rzecz Skarbu Państwa korzyści majątkowej osiągniętej przez oskarżonego z popełnienia przestępstwa w postaci kwoty pieniężnej w wysokości 500 zł.

Skazanie to było zgodne z wnioskiem złożonym na podstawie art. 387 § 1 k.p.k. na rozprawie przez oskarżonego, uzupełnionym przez wniosek prokuratora, z czym zgodził się również przedstawiciel pokrzywdzonej Składnicy.

Wyrok ten uprawomocnił się w pierwszej instancji.

Od opisanego wyroku kasację w trybie art. 521 k.p.k. wywiódł Naczelny Prokurator Wojskowy, zaskarżając go w całości na korzyść mar. rez. Tomasza K. i zarzucił „mające istotny wpływ na treść wyroku rażące naruszenie prawa procesowego – art. 2 § 1 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 387 §

1, 2 i 3 k.p.k. – co polegało na niesłusznym uwzględnieniu przez sąd złożonego na rozprawie wadliwego wniosku mar. rez. Tomasza K. o wydanie wyroku skazującego bez przeprowadzenia postępowania dowodowego i wymierzenie za popełnione przestępstwo uzgodnionej z nim kary oraz środków karnych, w tym orzeczenia przepadku równowartości korzyści osiągniętej z przestępstwa w wysokości 500 zł, przez co nie został osiągnięty jeden z zasadniczych celów postępowania, mający polegać na trafnym zastosowaniu środków przewidzianych w prawie karnym, jako że względem tego oskarżonego brak było podstawy prawnej do orzeczenia przepadku równowartości korzyści osiągniętej z przestępstwa, albowiem równowartość tej korzyści podlegała zwrotowi pokrzywdzonemu, co w konsekwencji skutkowało rażącym naruszeniem prawa materialnego – art. 45 § 1 k.p.k.”.

Formułując opisany zarzut, skarżący wniósł – co do meritum – o uchylenie zaskarżonego wyroku w części dotyczącej orzeczenia przepadku równowartości korzyści osiągniętej z przestępstwa w kwocie 500 zł. Złożył też wniosek dowodowy, wnosząc „na podstawie art. 452 § 2 k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k. – o uzupełnienie przewodu sądowego poprzez ujawnienie na rozprawie kasacyjnej i zaliczenie w poczet materiału dowodowego kserokopii (...) kart (...) z akt sprawy karnej Wojskowego Sądu Garnizonowego w G., sygn. (...) dotyczącej mar. Sławomira L.”.

Na rozprawie kasacyjnej wniosek ten podtrzymał prokurator Naczelnej Prokuratury Wojskowej wyjaśniając, iż został on złożony z ostrożności procesowej – na wypadek, gdyby Sąd Najwyższy uznał, że podlegająca zwrotowi równowartość korzyści osiągniętej z przestępstwa przez mar. rez. Tomasza K., a będąca połową wysokości wyrządzonej pokrzywdzonemu szkody jest okolicznością niewystarczającą dla uznania słuszności zarzutu kasacji i jej wniosku merytorycznego.

W zaistniałej sytuacji Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja Naczelnego Prokuratora Wojskowego została sporządzona nieprecyzyjnie, w sposób wywołujący jej wewnętrzną sprzeczność. Sformułowany bowiem w jej *petitum* zarzut zawiera w istocie dwa zarzuty: naruszenia prawa procesowego – art. 387 § 1, 2 i 3 k.p.k. oraz obrazy prawa materialnego – art. 45 § 1 k.k. Uwzględnienie pierwszego musiałoby prowadzić do uchylenia zaskarżonego wyroku w całości (zgodnie zresztą z zakresem zaskarżenia wskazanym w kasacji) i przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania w celu naprawienia błędu proceduralnego, polegającego na uwzględnieniu wadliwego wniosku i wydanie wyroku skazującego bez przeprowadzenia postępowania dowodowego. Tego rodzaju rozstrzygnięcie pozostawałoby w kolizji z wnioskiem złożonym przez skarżącego, ale – co ważniejsze – stawiałoby pod znakiem zapytania możliwość uwzględnienia kasacji wobec groźby faktycznego odwrócenia jej kierunku, a to z uwagi na niebezpieczeństwo orzeczenia, po ponownym postępowaniu, kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby, którego koniec upływałby znacznie później niż określony w zaskarżonym wyroku.

Analiza treści całości tego nadzwyczajnego środka zaskarżenia, dokonana przez pryzmat art. 118 § 1 k.p.k. (co w sytuacji zaskarżenia wprowadzie przez podmiot fachowy, ale na korzyść skazanego, jest - zdaniem Sądu Najwyższego – możliwe, a w rozpoznawanej sprawie wręcz konieczne), prowadzi do wniosku, że jedynym celem skarżącego jest doprowadzenie do takiej korekty zaskarżonego wyroku, by stał się on zgodny z obowiązującymi przepisami, odpowiadający poczynionym w sprawie prawidłowym ustaleniom faktycznym, a przy tym został naprawiony bez konieczności powtarzania wadliwego niewątpliwie postępowania w trybie art. 387 § 1 k.p.k. W istocie więc, zarzut kasacji sprowadza się do wykazania rażącego naruszenia prawa materialnego – art. 45 § 1 k.k. przez niesłuszne orzeczenie wobec mar. rez. Tomasza K. środka karnego

w postaci przepadku na rzecz Skarbu Państwa równowartości korzyści majątkowej osiągniętej z przestępstwa w sytuacji, gdy owa korzyść podlegała zwrotowi pokrzywdzonemu, natomiast naruszenie art. 387 § 1, 2 i 3 k.p.k. w zw. z art. 2 § 1 pkt 2 k.p.k. traktuje jako wskazanie przyczyny, w wyniku której doszło do naruszenia prawa materialnego. Konstatacja taka wynika jednoznacznie z porównania wniosku merytorycznego i jego uzasadnienia.

Tak wyinterpretowany i ograniczony do rażącego naruszenia prawa materialnego – art. 45 § 1 k.k. – zarzut zasługuje na uwzględnienie.

Analiza przepisu art. 45 § 1 k.k. wskazuje, że zasadą jest, iż w sytuacji, w której sprawca osiągnął z popełnienia przestępstwa korzyść majątkową (nawet pośrednio), sąd obowiązany jest orzec przepadek tej korzyści lub jej równowartości. Od zasady tej przewidziano dwa wyjątki:

pierwszy, w którym korzyścią majątkową jest przedmiot pochodzący bezpośrednio z przestępstwa lub przedmiot uzyskany w wyniku naruszenia zakazu wytwarzania, posiadania, obrotu, przesyłania, przenoszenia lub przewozu;

drugi, w którym korzyść majątkowa lub jej równowartość podlega zwrotowi pokrzywdzonemu lub innemu podmiotowi.

W obu tych sytuacjach zasada ta nie znajduje zastosowania, co nie oznacza, że przepadek nie orzeka się w ogóle, ponieważ w wypadku wskazanym jako wyjątek pierwszy przepadek musi lub może być orzeczony na podstawie innych przepisów – art. 44 § 1 i 6 k.k. W tym miejscu należy zaznaczyć, że od zasady wyrażonej w art. 44 § 1 k.k., nakładającej obowiązek orzeczenia przepadku przedmiotów pochodzących bezpośrednio z przestępstwa ustawodawca przewidział wyjątek w postaci zakazu orzekania przepadku tych przedmiotów, jeżeli podlegają one zwrotowi pokrzywdzonemu lub innemu uprawnionemu podmiotowi (art. 44 § 5 k.k.). Zakaz ten obejmuje również przewidzianą w art. 44 § 4 k.k.

możliwość orzeczenia przypadku równowartości przedmiotów pochodzących z przestępstwa. Ta, pokrótce omówiona, konsekwentna i jednoznaczna regulacja wskazuje, że wypadek przedmiotów pochodzących bezpośrednio z przestępstwa ani wypadek równowartości tych przedmiotów, ani też wypadek korzyści majątkowej osiągniętej z popełnienia przestępstwa albo jej równowartości nie może być orzeczony, jeżeli przedmioty (bądź korzyść) pochodzą (bądź została osiągnięta) z przestępstwa (z popełnienia przestępstwa) przeciwko mieniu (tak też K. Postulski, M. Siwek: Wypadek w polskim prawie karnym, Kraków 2004, s. 118 i n.), z tym niezbędnym zastrzeżeniem, że korzyść majątkowa osiągnięta przez sprawcę z popełnienia przestępstwa podlega zwrotowi pokrzywdzonemu lub innemu podmiotowi w całości. Biorąc pod uwagę, w której wysokości korzyści majątkowej osiągniętej z popełnienia przestępstwa przewyższa wysokość szkody wyrządzonej tym przestępstwem (co nie tylko teoretycznie jest możliwe i na co zwraca również uwagę skarżący w uzasadnieniu kasacji), wypadku korzyści – zgodnie z brzmieniem przepisu art. 45 § 1 zd. 2 k.k. – nie orzeka się w części podlegającej zwrotowi. Obligatoryjne natomiast pozostaje orzeczenie wypadku pozostałej części tej korzyści lub jej równowartości. Podkreślić przy tym należy, że omawiany zakaz orzekania wypadku obowiązuje niezależnie od tego, czy przedmiot pochodzący bezpośrednio z przestępstwa, czy też osiągnięta z popełnienia przestępstwa korzyść majątkowa została zwrócona pokrzywdzonemu lub innemu podmiotowi. Stylizacja omawianych przepisów, a w szczególności tryb, w jakim użyto wyrazu „podlega” nie budzi wątpliwości, że dla zastosowania wyjątku od zasady orzekania wypadku przedmiotu bądź korzyści nie jest wymagane ustalenie, iż przedmiot ten bądź korzyść uległy już zwrotowi.

Przenosząc te rozważania na grunt rozpoznawanej sprawy, podkreślić należy, że przedmiotem czynności wykonawczej kradzieży z

włamaniem przypisanej Tomaszowi K. w zaskarżonym kasacją wyroku była etylina i olej napędowy oraz dwa stalowe kanistry - mienie o wartości nie mniejszej niż 3 011,60 zł, należące do Centralnej Składnicy (...) w G. We wniosku o wydanie wyroku skazującego (art. 387 § 1 k.p.k.) mar. rez. Tomasz K. zaproponował m.in. – w uwzględnieniu złożonego przez pokrzywdzoną składnicę wniosku w trybie art. 46 § 1 k.k. – orzeczenie wobec niego środka karnego naprawienia wyrządzonej szkody w kwocie 1505,80 zł, na co wyraził zgodę prokurator i co zaaprobował sąd, orzekając wobec oskarżonego w punkcie III wyroku środek karny naprawienia wyrządzonej szkody w części przez zapłatę na rzecz pokrzywdzonego – Centralnej Składnicy (...) w G. kwoty 1 505,80 zł.

W zaistniałej sytuacji, określona orzeczeniem kwota nie tylko obejmowała zwrot całej korzyści majątkowej jaką mar. rez. Tomasz K. osiągnął z popełnienia przestępstwa, ale jednocześnie prowadziła do restytucji części szkody wyrządzonej pokrzywdzonemu przez sprawców przestępstwa. Doszło więc do ziszczenia się warunku określającego wyjątek unormowany w art. 45 § 1 zd. 2 k.k., nakazujący odstąpienie od orzekania przepadku korzyści uzyskanej przez sprawcę z popełnienia przestępstwa. Tym samym orzeczenie zaskarżonym wyrokiem w oparciu o przepis art. 45 § 1 k.k. przepadku na rzecz Skarbu Państwa korzyści majątkowej osiągniętej przez oskarżonego z popełnienia przestępstwa nastąpiło z rażącą obrazą tego przepisu. Konstatacja ta potwierdza zasadność tej części zarzutu sformułowanego w *petitum* kasacji i powoduje zarazem konieczność uwzględnienia wniosku skarżącego – uchylenie zaskarżonego wyroku w części dotyczącej środka karnego przepadku na rzecz Skarbu Państwa korzyści majątkowej w postaci kwoty pieniężnej w wysokości 500 zł.

Jako że tego rodzaju orzeczenie eliminuje z obrotu prawnego obarczoną błędem część wyroku Wojskowego Sądu Garnizonowego w G.

z dnia 27 lipca 2007 r., nie zachodzi konieczność wydawania orzeczenia następczego(...).